

37. SMOTRA UČENIČKIH ZADRUGA RH

Autori rada

Učenica: Marija Srdanović

Mentor: Nataša Stipica Kilić

OD TRADICIJSKE DRVENE IGRAČKE DO SUVREMENOG PROIZVODA I SUVENIRA

OŠ Lučac, UZ Lučac

Split, 2025. godine

Sadržaj:

Uvod.....	1
Obrazloženje teme.....	4
Materijali i metode.....	6
Rezultati.....	18
Rasprava.....	22
Zaključci.....	24
Sažetak.....	25
Popis literature.....	26
Životopis.....	27
Prilozi.....	28

1. UVOD

Povijest grada Splita i njegovo kulturno nasljeđe od najstarijih vremena do danas izazov je u raznim područjima, izvor i poticaj za bogatstvo i artikuliranje mnogih umjetničkih ideja, ali neiscrpna baza kako za znanstvene radove tako i za dječja radoznala pitanja.

Bogata kulturna baština, „kamen i duša“ grada, ulice, kalete, riva i pjacete opjevane kroz riječi pjesnika, oslikane bojama slikara, ispunjene klapskom pismom i duhom svojih građana, običajima i tradicijom... to je Split, grad koji se doista lagano povezuje asocijacijama i simbolima. I čini nam se da nema kraja...

I krenuli smo istim putovima asocijacija. U okviru programa zadruge i područja rada *Ukrasni i uporabni predmeti i narodna baština* te *Sekcije za izradu rukotvorina* i *Likovno estetske sekcije*, popunjavali smo listu pojmova vezanih za tradiciju i kulturu Splita i sužavali na one koje smo smatrali najprepoznatljivijima. Postavljali smo različita pitanja o tome kako se živjelo nekad, što se promijenilo, a što je potpuno novo...

U kontekstu uspoređivanja nekad i danas promišljali smo o tradicijskim običajima te izdvojili one koje i danas obilježavamo u svome gradu.

Jedan od takvih tradicionalnih svetkovina i običaja je blagdan sv. Duje, u puku poznata **Sudamja** te se spomenuta svetkovina našla kao tema razgovora, promišljanja, analize i rasprave na satovima naše zadruge.

Izdvojili smo karakteristične aktivnosti koje se odvijaju tradicionalno tijekom blagdana/fešte sv. Duje. Osim vjerskih elemenata, Sudamja ima i svoj zabavni karakter. Fokus naših razgovora bio je nekad zvani prodajni sajam na rivi gdje se ističe prodaja drvenih proizvoda za kućanstvo, alata te drvenih igračaka (**klepetuša**).

Poslije procesije obilazilo se desetke šarenih platnenih dućančića po Rivi i Prokurativama. Mnogi tada ponuđeni predmeti – da su sačuvani – danas bi bili zanimljivi muzejski izložci. Bilo je inventivnih drvenih igračaka, galanterijske robe, raznih kućnih ukrasa i pribora, gvoždarije i tekstila, nevjerojatnih „izuma i patenata“... Osobito bogat izbor drvenih rukotvorina i grnčarije nudili su dalmatinski Zagorci.

Citat iz teksta, Frano Baras

Izvor: <https://www.matica.hr/vijenac/683/stoljetni-odjeci-splitske-sudamje-30374/> (pristup 28.5.2025.)

U kontekstu Likovno-estetske sekcije zadruge, složili smo se da su motivi klepetuša zanimljivo likovno oblikovani te kao takvi bi trebali biti dostupni u prodaji i tijekom godine, a ne samo prigodom blagdana sv. Duje te bi ih trebalo popularizirati.

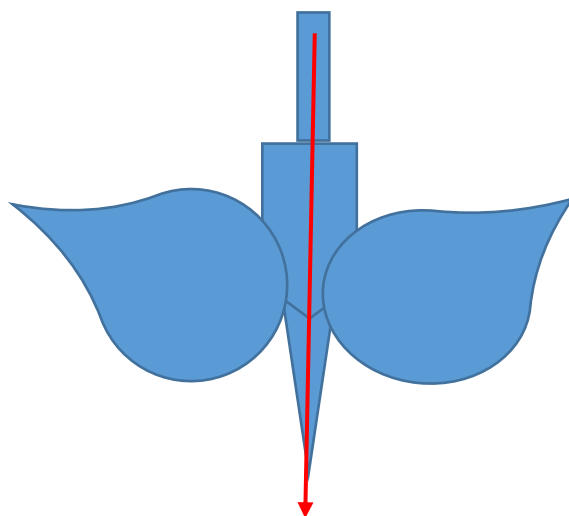
Pitanje koje nam se nametnulo je: MORA LI TO BITI BAŠ TAKO? MOŽEMO LI MOTIV IZDVOJITI I UKLOPITI U SUVREMENU PONUDU SUVENIRA I DRUGIH UPOTREBNIH PREDMETA?

Tražeci odgovor na postavljeno pitanje uputili smo se u muzeje, gradsku knjižnicu, Turističku zajednicu grada Splita, a pitali smo za mišljenje i veliki broj naših sugrađana koji su marljivo ispunili anketu.

U našem radu dat ćemo kratki osvrt na izradu tradicijske drvene igrčke klepetuše u dalmatinskom području, a naglasak istraživanja je na mogućnostima korištenja samog motiva na suvremen način.

Motiv klepetuša kao predmet našeg istraživanja likovno je zanimljiv i zbog svog kolorita. Koriste se osnovne boje (plava, žuta i crvena) s naglašenim kontrastom boja prvog reda, a prisutna je i zelena koja je česta sekundarna boja u neposrednom okruženju. Izražajnost geometriziranih ili biljnih linearnih dekorativnih elemenata naglašava se dodatkom akromatskih boja bijele i crne.

Sam motiv je simetrično postavljen, krila, rep i i kljun su stilizirani te simetriju naglašava štap koji služi za držanje same igrčke.

Slika 1. grafički prikaz dijelova klepetuše

Slika 2. Klepetuše (drvene igrčke, ptice s krilima)

Izvor: <https://www.centarslavaraskaj.hr/wp-content/uploads/2019/05/SUDAMJA.jpg>

(pristup 29.5.2025.)

Riječ klepetuša

klepètati (ꞑ, čime) *nesvrš.* (prez. klèpećēm, pril. sad. -ećūći, gl. im. -ānje)

Izvedeni oblici

Definicija

1. proizvoditi učestale isprekidane zvukove drvom o drvo [*klepetati nanulama*]

2. *pren. pejor.* mnogo govoriti, koješta pričati; brbljati [*neumorno klepetati*]

Izvor: Hrvatski jezični portal

https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=elxiWBM%3D

(pristup 31.5.2025.)

pren. Klepetati znači mnogo govoriti, koješta pričati.

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Institut za hrvatski jezik.

Izvor: <https://rjecnik.hr/mreznik/klepetati/> (pristup 31. svibnja 2025.)

2. OBRAZLOŽENJE TEME

Analizirajući elemente Sudamje (aktivnosti i simbole koji je obilježavaju) zaključili smo da se prodajni sajam organizira samo u danima blagdana/fešte te nema prodaje karakterističnih drvenih igračaka tijekom godine. Također smo primijetili da ne postoje nikakvi drugi upotrebnici predmeti karakterističnog motiva *klepetuše* koji je zbog svoje likovnosti vrlo zanimljiv. Usporedili smo neke turističke zemlje čiji su karakteristični motivi aplicirani na različitim proizvodima (npr. Portugal-pločice, pijetao... ne samo kao pločice nego i kao motiv). Također smo zaključili da se na Sudamji (osim tradicijske drvenarije) mogu kupiti uvozni i drugi plastični proizvodi koji nemaju poveznice niti sa tradicijom niti sa gradom Splitom (npr. plastične zdjele, igračke...).

Sve su to razlozi zbog kojih smo postavili pitanje zbog čega se klepetuše prekrasnih likovnih motiva ne prodaju kao i motiv na svakodnevnim predmetima, a ne samo jednom godišnje kao drvene igračke? Može li se obogatiti prodaja proizvodom koji će biti spoj tradicije i suvremenog?

Promišljanja smo proširili i na značenje riječi *klepetuša*. Zanimalo nas je mogu li se dodati **lokalne riječi/rečenice ili fraze u dijalektu** (splitske fraze), a povezane s riječju *klepetuša*?

Htjeli smo kroz naše istraživanje dati cijeli „paket“ splitskog duha kroz motiv klepetuše i dijalektalnog izričaja (istraživanje korijena riječi, korelacija s Hrvatskim jezikom, povezivanje riječi s zanimljivim kontekstom).

Primjeri dijalektalnih /lokalnih riječi/rečenica:

- *klepetanje= čavrljanje, - klepetanje=ćakulanje*
- *klepetanje=chat room (osuvremenjena verzija povezano s govorom mladih generacija)*
- *Ajmo klepetat na rivi!*
- *Di si iša bez mene klepetat?*
- *Klepetanjem do prijateljstva!*

Definirali smo problem:

- Može li se motiv tradicijske drvene igračke (klepetuše) u kombinaciji s dijalektalnim izrazima upotrijebiti i na **svakodnevnim predmetima** kako bi postali **suvremeni proizvodi i suveniri**?
- Hoće li se kombinacijom tradicije i svakodnevnih predmeta potaknuti kupnja i interes ljudi za motivom klepetuše **tijekom cijele godine**, a ne samo prigodno u vrijeme Sudamje?

Svrha istraživanja je bila korištenjem zanimljivog tradicijskog motiva osmisliti suvremeni proizvod i suvenir. Također smo upoznali povijest tradicijskih igračaka u Dalmaciji, gradu Splitu te krajevima gdje su se također prodavali slični proizvodi (Hrvatsko zagorje). Istražujući suvremene suvenire povezali smo tradiciju svoga grada i poduzetništvo s naglaskom na turistički aspekt.

Na osnovu promišljanja i postavljanja problema, postavili smo hipoteze:

Tablica 1. Hipoteza i cilj istraživanja

HIPOTEZA	CILJ
- Motiv tradicijske drvene igrčke (klepetuše) se može upotrijebiti na svakodnevnim predmetima (majica, dječji podbradnjak, pregača i platnena torba). - Upotreba tradicijskog motiva drvene igrčke (klepetuše) na svakodnevnim predmetima (majica, dječji podbradnjak, pregača, platnena torba) potiče interes i kupnju proizvoda s motivom klepetuše tijekom cijele godine, a ne samo prigodno na dan Sudamje.	-Istražiti likovno zanimljiv tradicijski motiv i osmisliti suvremeni proizvod i suvenir koji će biti podjednako atraktivan: 1. domaćem stanovništvu (jer će prepoznati tradicijsku igrčku na drugim predmetima i lokalne fraze, npr. u splitskom dijalektu) 2. gostima grada Splita/turistima koji će uočiti zanimljiv likovni motiv kao prigodan poklon, suvenir, uspomenu... -Poticati prodaju novih suvenira s motivom klepetuše tijekom cijele godine, a ujedno i popularizirati tradicijsku baštinu grada Splita. -Osmisliti i dizajnirati zanimljiv upotrebni proizvod/suvenir koji će objединiti tradiciju i suvremenost, ali i specifičan „duh“ grada.

3. MATERIJALI I METODE

Istraživanje smo započeli potragom za informacijama vezanima za tradicijske drvene igračke.

To je značilo pronalaženje literature i samog podrijetla igračke i njenog imena. Zahvaljujući gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu, Turističkoj zajednici grada Splita i Etnografskom muzeju u Splitu imali smo pristup knjigama, starim spisima, dokumentima, razglednicama i fotografijama.

Tradiciju izrade drvenih igračaka istraživala je muzejska savjetnica dr. sc. I. Biškupić Bašić čiju knjigu „*Zbirka tradicijskih dječjih igračaka*“, „*The Traditional Children ' Toy Collection*“, prosinac 2018., Etnografski muzej, Ministarstvo kulture Zagreb., smo tijekom posjeta Etnografskom muzeju u Splitu dobili kao nezaobilazno vrelo informacija za naše istraživanje. Saznali smo da je tradicija izrade drvenih igračaka uvrštena na listu UNESCO-ve nematerijalne zaštićene baštine 2009. godine. Drvene igračke izrađivale su se u Hrvatskom zagorju, ali i u zaleđu Dalmatinske zagore.

Autorica spominje Dalmatinsku zagoru, točnije mjesto Zelovo poznato po obiteljima koje su izrađivale drvene igračke. Najpoznatije su obitelji Delaš, Domazet... koje su uključivale svoje članove u izradu drvenih igračaka, a često su djeca i samostalno izrađivala drvene igračke.

Svoje proizvode/drvene igračke majstori Zelova su prodavali u obližnjim dalmatinskim središtima, a autorica navodi trgove/pijace, rivu, svetkovine/fešte kao što je bila i Sudamja, fešta Svetog Duje u Splitu.

U spisu iz 17.1.1950. glavni nositelj proizvodnje spominje se rezbar Ante Delaš te su u istom tekstu nabrojene različite igračke koje se izrađuju, a između ostalih i ptice čokavice, **ptice sa krilima na kotačima, leptire na kotačima**, što potvrđuje autorica u knjizi „*Zbirka tradicijskih dječjih igračaka*“, 2018. Dalmatinska zagora-Zelovo, str. 159.- 169.

Zelovske igračke su se izrađivale ručno i jednostavnog su oblika te pomalo geometrizirane. Kolorit je potisnut te su neprecizno oblikovani. U gore spomenutom spisu iz 1950. majstor Delaš navodi manjak potrebnih sredstava za veću godišnju proizvodnju. Izdvajamo spominjanje žute, zelene i crvene boje. (Dio knjige „*Zbirka tradicijskih dječjih igračaka*“, 2018. Dalmatinska zagora-Zelovo, str. 169.)

Obitelj Jakova Delaša je posljednja koja je izrađivala dječje igračke u Zelovu.

Nakon ideje i prijave istraživačkog rada, tražeći informacije vezane za istraživanja motiva tradicijskih igračaka, naišli smo na sličan projekt osuvremenjivanja i spajanja tradicijskih simbola grada kroz umjetničko oko/dizajn **Beta&Co.** kolektiva iz Splita koji je na tragu ideja naše UZ.

Izvor:<https://www.umas.unist.hr/Akademija/Novosti/Detalj/dizajnerska-pocetnica-sudamija> (posjet 6.6.2025.)

Vodeći se prvenstveno **likovnošću** tradicijske drvene igračke, mi smo istraživanje usmjerili na pronalaženje prvog odgovora na pitanje o upotrebi motiva i na drugim svakodnevnim proizvodima. Promatrali smo reakcije sugovornika kroz razgovor u neposrednom okruženju.

Učitelji i nekoliko učenika su oduševljeno reagirali na ideju da motiv omiljene drvene igračke vide u drugačijoj formi.

U periodu od veljače do travnja 2025. godine, raspodijeli smo se da dio učenika (7 učenika viših razreda) osmisli anketu i pitanja te uz pomoć QR koda proslijedi anketu što većem broju ispitanika. Početkom ožujka prionuli smo osmišljavanju ankete te smo odabrali *Microsoft Office 365 za škole, aplikaciju Forms* gdje smo artikulirali 17 pitanja: <https://forms.office.com/e/1eLASsny46> (Prilog 1.)

U želji da dobijemo mišljenja što različitijih ispitanika, anketu smo provodili u školi, na ulici, u prodajnim centrima (smotra UZ-a u Malla, 16.5.2025.), na humanitarnom sajmu za Dan škole (28.5.2025.) koji je javno otvoren i uključen u lokalnu zajednicu. Anketu smo provodili tijekom mjeseci veljače, ožujka, travnja i svibnja. U istraživanju nam je pomogao i razgovor s lokalnim stanovništvom i članovima obitelji (svjedočenje, tradicionalno vezani za običaje grada); razgovor s djelatnicima turističke zajednice; razgovor s kroničarima grada i povjesničarima; razgovor s djelatnicima muzeja (5.5.2025.) i djelatnicima gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu (12.5.2025.), s obzirom da se i usmenom predajom saznaju detalji o tradiciji drvene igrčke.

Dana 7.5. 2025. na Sudamji smo promatrali prodaju, tj. ponudu i potražnju *klepetuše*, drvene igrčke te zastupljenost tih predmeta i suvenira. Proučavali smo također i ima li na štandovima majica, platnenih torbi i pregača s motivom klepetuše ili se samo prodaju igrčke s tim motivom. Sudamja nam je također bila i izvrsna prilika da prikupimo još ispitanika za našu anketu o klepetuši. Također kroz razgovor s lokalnim stanovništvom smo saznali da svi prepoznaju pojam '*klepetuša*' i da je većina u djetinjstvu imala tu drvenu igrčku koja ih asocira na blagdan sv. Duje.

Drugi dio učenika (5 učenika 6. i 8 razreda) se pobrinuo za izradu suvenira tj. majica. Da bi prikupili što potpunije stavove i razmišljanja ispitanika, u digitalnoj aplikaciji *Canva* <https://www.canva.com/> na odabranim predlošcima majica smo aplicirali gotov motiv sa interneta fotografija *klepetuše*. Sve zajedno smo uredili u digitalnom alatu *Pixelcut* <https://www.pixelcut.ai/>

Fotografije smo preuzeli samo dok sami ne izradimo matrice u grafičkoj tehnici visokog tiska – **linorez**.

Izvor: <https://hlapicevducan.eu/kategorija-proizvoda/drveneigracke/tradicijske-drvene-igracke/>

[https:// visitzagorje.hr/drvene-igracke-licitari/](https://visitzagorje.hr/drvene-igracke-licitari/) (preuzete fotografije klepetuše)

<https://www.unist.hr/zapocele-prijave-za-13-medjunarodnu-veslacku-regatu-sveti-duje/3615>

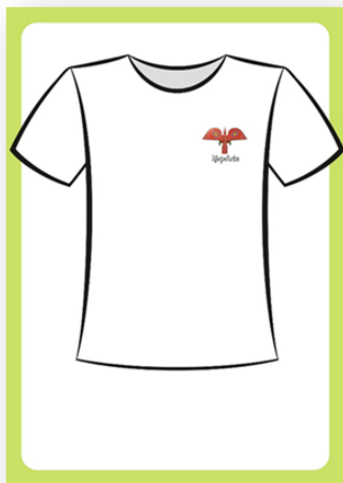
(preuzeta fotografija crteža zvonika sv. Duje)

Sam motiv *klepetuše* smo osmislili da bude po uzorku na tradicionalni prikaz, simetričan u oblicima te stiliziranih i geometriziranih ukrasa. Odabrali smo osnovne boje koje ćemo naglasiti konturama crne.

Motiv smo u početku osmislili kao prepoznatljiv i asocijativan, a s vremenom se može modernizirati do veće stilizacije oblika. Tekst smo odlučili varirati u različitim smjerovima i fontovima te pisati crnim flomasterom za tekstil.

Slika 3. Primjer naslikane klepetuše temperama

Slika 4. Dizajn majica u digitalnom alatu *Canva* 12.3.2025

Slika 5. Dizajn majica u digitalnom alatu *Canva* 12.3.2025.

Slika 6. Dizajn ostalih upotrebnih predmeta (dječji podbradnjak/baverin) u digitalnom alatu *Canva* 18.3.202

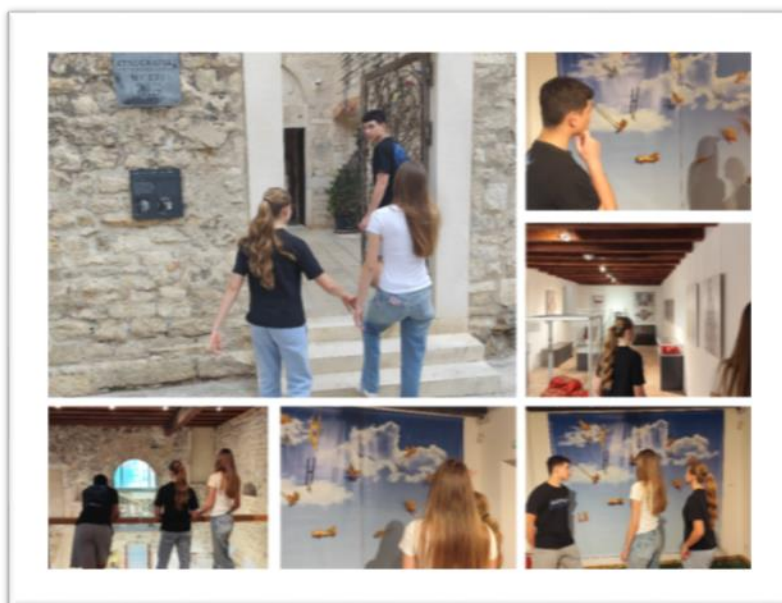

Slika 7. Dizajn ostalih upotrebnih predmeta (platnena torba) u digitalnom alatu *Canva* 18.3.2025.

Kako bismo otkrili što više o samom porijeklu imena, tradicije i izrade igrčke, osobno smo posjetili Etnografski muzej u Splitu i gradsku knjižnicu Marka Marulića u Splitu. Poslali smo i upit za posjetu Turističkoj zajednici i Muzeju grada Splita, međutim zbog nemogućnosti posjeta i preuređenja muzeja, komunikaciju smo nastavili mailom. Također, kada smo saznali da se igrčke proizvode u Hrvatskom Zagorju, što nam je udaljeno, upitnike o samoj igrčki i proizvodnji smo poslali mailom proizvođačima i Etnografskom muzeju u Zagrebu i Krapini.

Sa muzejskom kustosicom pedagoginjom iz Etnografskog muzeja u Splitu, gospođom Tanjom Ban smo razgledali postav igrčaka, a dala je i kratki osvrt na povijest te radionice izrade istih koje muzej provodi sa učenicima nižeg uzrasta.

Izvor: <https://etnografski-muzej-split.hr/edukacija/detalj/tradicijske-igracke>, (posjet 2.6.2025.)

Slika 8. Posjet Etnografskom muzeju u Splitu, 5.5.2025.

Slika 9. Prodajno humanitarni sajam uz Dan škole, anketiranje ispitanika 28.5.2025.

Nakon dobivenih prvih i poticajnih povratnih informacija o osmišljavanju proizvoda s tradicijskim motivom klepetuše, prionuli smo praktičnom radu i realizaciji skica i ideja kroz **likovne aktivnosti**. Za potrebe otiskivanja kupili smo majice i platnene torbe od prirodnih materijala (pamuk i lan). Majice smo odlučili oslikati ručno te je svaka majica unikat. Koristili smo voodootporne grafičke boje kao i voodootporne flomastere za tekstil koje smo imali u našoj zadruzi za ranije aktivnosti. Također je dugoročni plan dati profesionalno printati motiv na majice, proširiti asortiman i na pregače, čaše, ovisno o rezultatima ankete i zainteresiranosti potencijalnih kupaca.

U veljači smo predvidjeli budžet za naše troškove materijala, ulaznica u muzeje, ispis radova, a sve u okviru budžeta naše učeničke zadruge, dakle do 100 EUR. Za likovnu realizaciju smo angažirali dvije učenice 6. i tri učenice 8. razreda koje su članice naše učeničke zadruge. Praktične aktivnosti i proces

otiskivanja smo proveli u mjesecu lipnju u učionici Likovne kulture gdje i inače provodimo aktivnosti u okviru Likovno estetske sekcije naše zadruge.

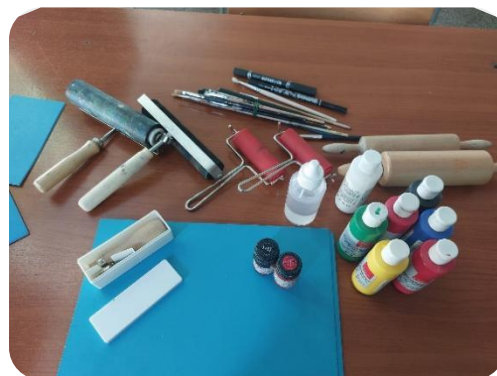
Za provedbu grafičke tehnike visokog tiska *linorez* i izradu matrice kao i samog procesa otiskivanja bilo nam je potrebno imati likovni pribor koji je uobičajen u našoj učionici te je dio programa zadruge.

Tablica 2. Pribori i materijali za izradu proizvoda

PRIBOR za IDEJU	MATERIJALI za OTISAK	PRIBOR za TEHNIKU LINOREZ
olovke	materijal za otisak (majice, platnene torbe)-kupljeno	kemijska olovka za prijenos skice
papiri iz školskih mapa	flomasteri za tekstil	linoleumske podloge iz šk. mape
fotografije klepetuša (mobitel, laptop)		nožići za rezbarenje linoreza
kistovi		boje za tkaninu ili grafičke boje (vodootporne)
dječji naslikani radovi klepetuša		glicerina
		valjci za otiskivanje
		kistovi

Slika 10. Majice i materijali za otisak

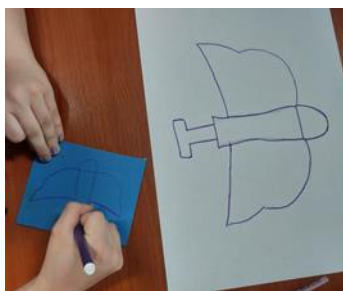
Slika 11. Pribor za otiskivanje

Slika 12. Naslikane klepetuše

Slika 13. Crtanje skice

Slika 14. Prijenos skice na linoleum

Slika 15. rezbarenje alatom

Slika 16. Matrice od linoleuma

Slika 17. Obojane matrice

Slike 18. i 19. Nanošenje grafičkih boja i glicerina na matricu klepetuše

Slika 20. Majica spremna za otiskivanje

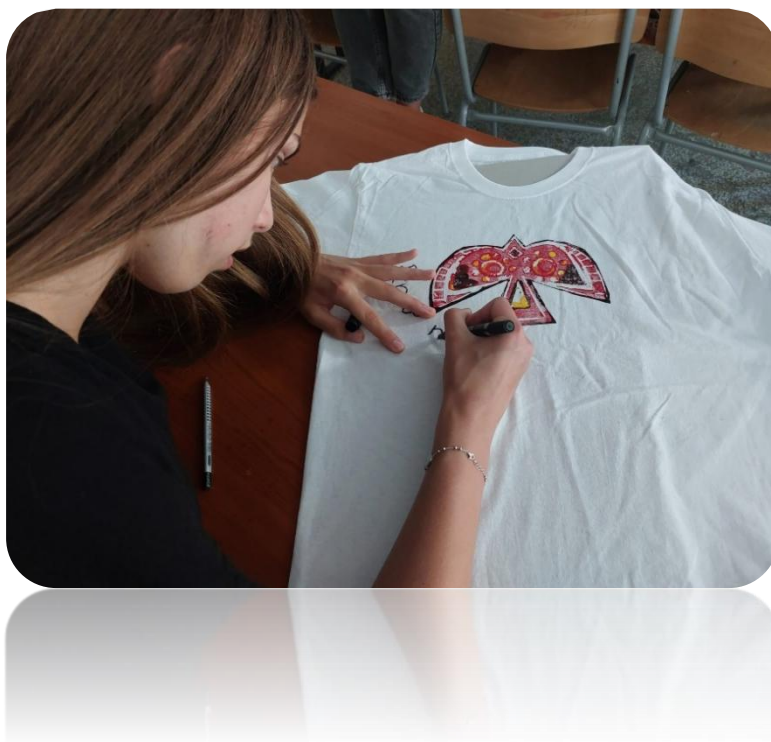
Slika 21. Ručno otiskivanje

Slika 22. Otisak jedne matrice klepetuše na majici

Slika 23. Majica s otiskom

Slika 24. Pisanje teksta flomasterima za tekstil

Slika 25. Ručno otisnuta majica s tekstom

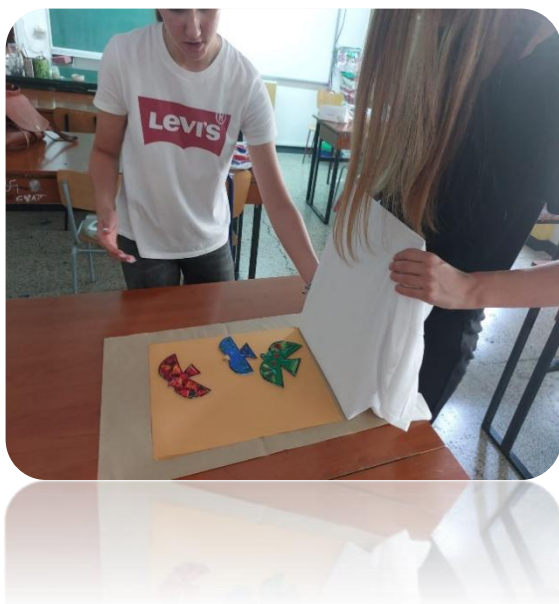
Slika 26. Ručno otisnuta platnena torba

Slika 27. Ručno otisnuta platnena torba

Slika 28. Ručno otisnuta platnena torba s tekstom

Slika 29. Otiskivanje više matrica

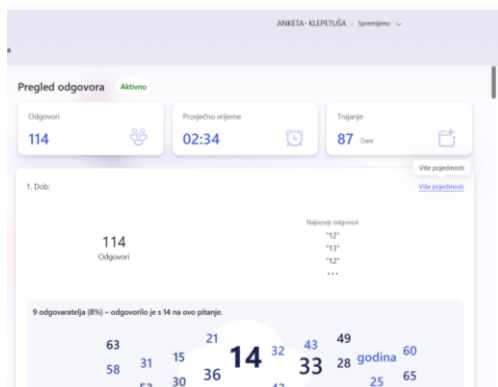

Slika 30. Otisnuta majica s više matrica

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

S obzirom da nam je cilj popularizirati motiv drvene igračke klepetuše (oslikan na majici, torbi i pregači), prvo što smo uočili promatranjem, razgovorima i drugim metodama, je to da se motiv igračke dosada oslikavao na drvenariji kao što su druge igračke (vlakići, frule), ali i na drvenim svakodnevnim predmetima kao što su kutijice. Dakle, motiv klepetuše nije upotrebljen na tekstu, a rezultati naše ankete pokazuju veliku zainteresiranost upravo za takvim suvenirima.

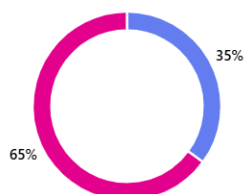
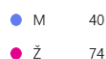
Našu anketu smo stoga provodili od 16.3.2025. do 11.6.2025. Zabilježili smo 114 ispitanika koji su pristupili i ispunili anketu.

Slika 31. Uvid u broj ispitanika

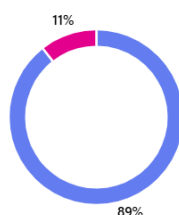
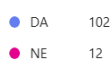
U anketu je sudjelovalo više ženskih osoba (65%) , a njih 102 je potvrdilo da je čulo za pojam *klepetuša* što je čak 89%. To potvrđuju naši sljedeći grafikoni sa slika br. 32. i 33.:

2. Spol

Slika 32. Pitanje i grafikon

3. Čuo/la sam za pojam *klepetuša*?

Slika 33. Pitanje i grafikon

Ispitanici su u anketi dali ukupnu ocjenu 4.11 za likovni motiv (na bodovnoj skali od 1 do 5), što je i predmet našeg istraživanja, a sljedeća slika pokazuje da najveći broj ispitanika dao ocjenu 5 (njih 54):

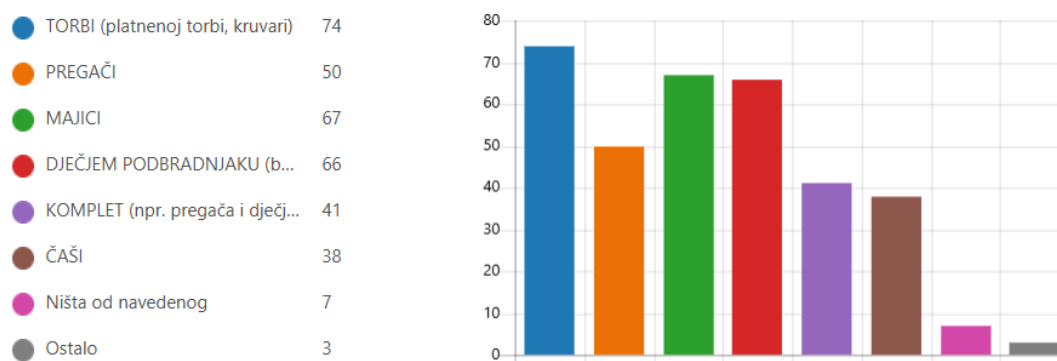
7. Koliko Vam je zanimljiv oblik klepetuše kao likovni motiv? (Ocjene 1-5 označavaju: 1- uopće mi nije zanimljiva do 5- u potpunosti mi je zanimljiva)

Slika 34. Ocjena za motiv klepetuše

Nadalje, saznali smo da je ispitanicima motiv klepetuše najinteresantniji na platnenoj torbi (njih 74 može zamisliti taj motiv na tom uporabnom predmetu), a slijede majica, dječji podbradnjak, pregača, komplet (pregača za roditelje u kompletu s podbradnjakom za dijete) i na kraju čaša. 3 ispitanika se odlučilo za odgovor 'ostalo', ali nisu odgovorili tj. predložili na čemu još mogu zamisliti motiv klepetuše. 7 ispitanika pak ne vidi motiv na ponuđenim prijedlozima, što pokazuje i naša sljedeća slika pod brojem 35:

9. Motiv klepetuše mogu zamisliti na... (moguće je zaokružiti više opcija)

Slika 35. Prijedlozi za motiv klepetuše i na drugim predmetima, a ne samo na drvenim igračkama

Što se tiče konkretnih primjera majica, podbradnjaka i platnenih torba (slike 4., 6., i 7. izrađene kao prijedlog u *Canvi*), slika 36. (majica s dijalektalnim izrazom '*klepetanjem do prijateljstva*') dobila je prosječnu ocjenu 3.6; dječji podbradnjak (slika 6.) dobio je ocjenu 3.94; sliku 4. (motiv klepetuše i natpis '*klepetusha*') ispitanici su ocijenili s prosječnom ocjenom 3.93, a slika 7. (platnena torba s motivom klepetuše i zvonikom sv. Duje) dobila je prosječnu ocjenu 4.62., ujedno i najveću ocjenu među predloženim slikama, što se podudara i s pitanjem pod brojem 9. iz naše ankete gdje su rezultati

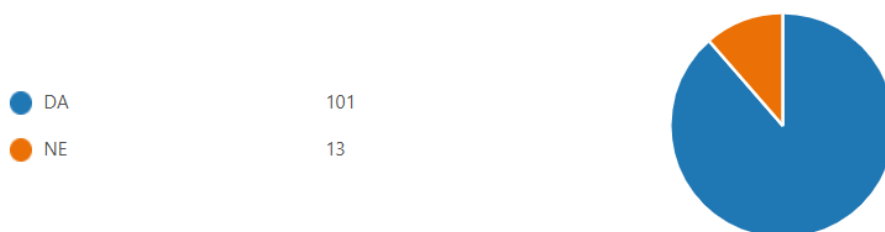
pokazali da ispitanici u najvećem broju mogu zamisliti motiv upravo na platnenoj torbi, odnosno kruvari.

Najnižu ocjenu među predloženim slikama dobila je upravo slika br. 36. (ocjena 3.6), međutim iz rezultata ankete saznali smo da većini ispitanika se ipak sviđa dodatak teksta i/ili rečenice uz oslikani motiv klepetuše kao što je primjer slike br. 36. Njih čak 101 (89%) je potvrdilo da im se sviđa dizajn tj. kombinacija teksta i likovnog motiva klepetuše.

Slika 36. Majica s oslikanim motivom klepetuše uz dodatak teksta

14. Sviđa mi se dodatak teksta u lokalnom dijalektu ("splitske fraze" uz oslikani motiv) na suveniru.

Slika 37. Rezultati ankete za pitanje o dodatku teksta uz oslikani motiv

Što se tiče popularizacije motiva drvene igrčke klepetuše, 103 (90%) od sveukupno 114 ispitanika potvrđuje da se izradom predmeta i suvenira s motivom klepetuše popularizira kulturna baština našeg grada Splita, a njih 94 (82%) smatra da bi se takav proizvod prodavao tijekom cijele godine. 87 ispitanika od 114 bi također kupilo i/ili poklonilo takav proizvod.

17. Mislim da se izradom suvenira s motivom klepetuše popularizira kulturna baština našeg grada Splita i tradicijske igr

ačke.

Slika 38. Rezultat ankete o popularizaciji kulturne baštine našeg grada Splita i tradicijske igr

Rezultate naše ankete možete pogledati i na sljedećoj poveznici:

<https://forms.office.com/Pages/AnalysisPage.aspx?AnalyzerToken=YLyI71Cyll18HH9obngGvMcEv4QgW2RI&id=FvJamzTGgEurAgYaPQKQkZqAC3-QptVLmc9Bg7TbEP1UODdORIFaNIITRTIySIZaWk42VTRHNVU5Ty4u> (Prilog 2.)

Rezultati našeg praktičnog istraživanja su ručno otisnute dvije pamučne majice i platnene torbe s motivom klepetuše (pogledati slike pod rednim brojevima 23., 25., 26., 27., 28., i 30.).

5. RASPRAVA

Svrha i cilj istraživačkog rada je bio popularizirati motiv klepetuše- drvene igračke na drugačiji način i na druge predmete s obzirom da je drvena igračka pod UNESCO-m zaštićen te prepoznatljiv simbol u Hrvatskoj. Naše istraživanje je pokazalo veliki interes za predmetima i suvenirima koji nisu samo igračka.

Dosadašnja istraživanja i nama dostupni izvori bavili su se poviješću tradicijskih drvenih igračaka, izradom istih, lokalitetima i obiteljima koje su ih izrađivale...

Izvor:

dr. sc. I. Biškupić Bašić, „Zbirka tradicijskih dječjih igračaka“, „The Traditional Children ' Toy Collection“ , prosinac 2018., Etnografski muzej, Ministarstvo kulture Zagreb.

„Svijet igračaka/Dječje igračke iz hrvatske baštine“, „The World of Toys/Children“ Toys from Croatian Heritage“, 1.12.2012.-31.5.2013., Etnografski muzej Zagreb

Otkrili smo da se u Hrvatskom zagorju prenosi s koljena na koljeno tradicija izrade drvenih igračaka s tim motivom. Svega nekoliko obitelji je sačuvalo tradiciju izrade te zahvaljujući njima i današnja djeca mogu imati tu igračku kao i njihovi preci.

Također. kako je u Dalmatinskoj zagori prestala obiteljska proizvodnja drvenih igračaka, tradicija lagano odumire te se naša ideja za potrebom osuvremenjivanja pokazala ispravnom.

<https://www.dalmacijadanas.hr/drvene-igracke-iz-dalmatinske-zagore-kulturno-dobro-koje-izumire/>

(posjet 2.6.2025.)

U usporedbi s informacijama koje smo pronalazili, naše istraživanje „preuzima“ *klepetušu* kao cjelokupni motiv, ne naglašava njenu namjenu drvene igračke koja se vozi i pritom klepeće već joj daje novu dizajnersku vrijednost. Dakle, postoje i sličnosti i razlike između tradicionalne drvene igračke i našeg proizvoda. Sličnost je sam likovni motiv koji ostaje tradicionalan i prepoznatljiv. Oblik je i dalje simetričan, a dekorativni elementi stilizirani i geometrizirani. Ponekad se i slobodni biljni oblici, iako jednostavni (cvjetići, listići) primjećuju u dizajnu „klepetuša“, kako u matricama tako i u otisku. Naše boje su izražajne, najčešće su to osnovne boje pojačane konturama crne da obrisnom linijom naglasimo oblik (krila, kljun). Klepetuše izrađene u Dalmatinskoj zagori imaju blaži intenzitet boja. Pa tako naš izvor navodi sljedeće:

Njihovo je oslikavanje karakteristično i prepoznatljivo pa možemo reći da je to tzv. zelovska manira oslikavanja. Kao podlogu na drvo nanose nježno žutu vodenu boju na koju se apliciraju ukrasi s blagim crvenim i zelenim šarama, za razliku od zagorskih igračaka koje su intenzivnih jarkih crvenih, plavih, žutih ili zelenih boja, a tako su i šareno ukrašavane. Izvor: <https://www.dalmacijadanas.hr/drvene-igracke-iz-dalmatinske-zagore-kulturno-dobro-koje-izumire/> (posjet 2.6.2025.)

Ima i razlike u složenosti likovnog prikaza koji je obzirom na grafičku tehniku linoreza i zahtjevnu izradu matrica ipak manje bogat detaljima nego su to drvene igračke ručno oslikane kistovima različitih debljina.

Kako smo ranije spomenuli, motiv klepetuše je već implementiran i na drugim drvenim igračkama a ne samo na drvenoj igrački ptici kao što pokazuje naše istraživanje, međutim sami motiv nije viđen na

tekstilu (majice, pregače, platnene torbe) što čini osnovnu razliku između dosadašnjih istraživanja i našeg.

Dobiveni rezultati naše ankete pokazuju veliki interes za majicama, pregačama i torbama s motivom klepetuše. Veliki broj ispitanika - njih 87, tj. 76% (podatak ažuriran 11.6.2025.) potvrđuje da bi kupilo taj proizvod i to ne samo na tradicionalnom obilježavanju blagdana sv. Duje već i tijekom cijele godine.

To je značajan doprinos postojećem tržištu suvenira i popularizaciji kulturne baštine grada Splita.

Saznali smo da postoje već spomenute inicijative za sličnim idejama poput naše, ali njihov fokus nije na drvenoj igrački *klepetuša* nego općenito na tradicijskim motivima i simbolima grada.

Izvor: <https://www.umas.unist.hr/Akademija/Novosti/Detalj/dizajnerska-pocetnica-sudamija>

(posjet 2.6.2025.)

U našem radu smo namjeravali i dobiti podatke o prodaji gotovih proizvoda (majice, torbe...), ali zbog procedure dobivanja mjesta/štanda na rivi za vrijeme blagdana, nismo uspjeli. Upravo takvi podaci iz prakse (prodaja) metodološki nedostaju koji bi potvrdili postavljenu hipotezu popularizacije proizvoda. Međutim, kako su ispitanici u velikom broju odgovorili da bi kupili naše proizvode, za pretpostaviti je da bi se prodaja realizirala.

Ali rezultati svakako doprinose daljnjem radu i aktivnostima koji bi unaprijedili našu zadrugu te na taj način ostvarili suradnju u lokalnoj zajednici.

Daljnji dugoročni cilj nam je nastaviti s proizvodnjom, predstaviti proizvode i na sajmovima te tako očuvati našu tradiciju i baštinu, približiti je svima te potaknuti i druge na očuvanje iste.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju dobivenih rezultata zaključili smo da je *klepetuša* pojam koji je poznat velikom broju ljudi te se odmah prepoznaje kao tradicijska drvena igračka. To je proizvod koji također asocira na blagdan SV. Duje (Sudamju) te se osim za vrijeme trajanja fešte u našem gradu ne može kupiti u tijekom godine. Klepetuša se kupuje kao drvena igračka koja ima svoju namjenu da se drži za štap i gura, vozi i pritom proizvodi zvukove, ali je interesantna i u drugačijoj formi.

Motiv *klepetuše* je likovno zanimljiv te njegovu posebnost možemo istaknuti pretvarajući ga u novi i suvremeniji proizvod. Također smo zaključili da je moguće realizirati proces otiskivanja na drugim predmetima i da rezultat bude spoj tradicije i suvremenog. Korištenjem printa ili ručnog grafičkog otiska na svakodnevnim predmetima motiv *klepetuše* ne gubi na značaju nego se dapače popularizira i traži svoje mjesto na tržištu kao suvremeni proizvod/suvenir.

Izvedenice riječi *klepetanje*, *klepetuša*...baza su za pozitivne, duhovite, dijalektalne, kratke natpise/rečenice koje upotpunjuju proizvod i čine ga atraktivnijim.

Na osnovu rezultata osmislili smo proizvod koji može biti dostupan svim potencijalnim kupcima tijekom cijele godine, kako našem lokalnom stanovništvu, tako i turistima.

Dugoročni cilj naše zadruge je predstaviti proizvode na sajmovima, prvenstveno kako bismo očuvali tradiciju i baštinu našeg grada Splita.

U kontekstu spomenutog, već smo kontaktirali Turističku zajednicu te su u planu aktivnosti prezentacije i suradnje.

7. SAŽETAK

U potrazi za pitanjem Hoće li se kombinacijom tradicije i svakodnevnih predmeta potaknuti kupnja i interes ljudi za motivom klepetuše tijekom cijele godine, a ne samo prigodno u vrijeme Sudamje?

Krenuli smo tražiti odgovore u neposrednom okruženju pitajući svoje kolege, sugrađane i stanovnike našeg grada. Istraživali smo mogućnosti korištenja zanimljivog likovnog motiva klepetuše na svakodnevnim upotrebnim predmetima. U početku smo htjeli „osjetiti“ teren i dobiti povratne informacije koristeći anketu u kojoj su ispitanici pozitivno reagirali na drugačiju formu likovnog motiva klepetuše. Primjeri dizajniranih proizvoda s tradicijskim motivom koje smo uklopili u anketna pitanja dobili su odlične ocjene te su ispitanici posebno pozitivno reagirali na dodavanje dijalektalnih rečenica/splitskih fraza povezanih s riječju klepet/klepetanje/klepetuša.

Ispitanici također smatraju da će se ovakvim spojem tradicije i suvremenog dizajna popularizirati kulturna baština Splita i potaknuti prodaja proizvoda s motivom klepetuše tijekom godine, a ne samo za vrijeme blagdana Sv. Duje (Sudamje).

Praktični dio istraživanja je uključio ručno otiskivanje motiva klepetuše grafičkom tehnikom linorez na platnene torbe i majice.

Rezultati su pokazali da se motiv klepetuše može likovno osmisliti i estetski uklopiti i na suvremene predmete, a da pritom ne gubi njegova poveznica s tradicijom. Dodani tekst je posebno uočen i pohvaljen od strane učenika i kolega u školi te smo dobili prijedloge i poticaj za osmišljavanje novih rečenica i splitskih fraza u budućem radu naše zadruge.

Ključne riječi: klepetuša, likovni motiv, Sudamja, svakodnevni upotrební predmeti, anketa

8. POPIS LITERATURE

- dr. sc. Biškupić Bašić I., prosinac 2018, Zbirka tradicijskih dječjih igračaka, „The Traditional Children ' Toy Collection“ , Etnografski muzej, Ministarstvo kulture Zagreb.
- 1.12.2012.-31.5.2013., Svijet igračaka/Dječje igračke iz hrvatske baštine, „The World of Toys/Children“ Toys from Croatian Heritage“, Etnografski muzej Zagreb.
- dr. sc. Biškupić Bašić I., 2016., Zbirka dječjih igračaka i igara = Collection of children's toys and games , Etnografski muzej, Zagreb.
- Peteh M., 2009., Igračke – suveniri, Alineja, Zagreb.
- Ban T., 2013., SUDAMJA - FJERA SV. DUJE, Etnografski muzej Split: godišnjak Ethnologica Dalmatica: 81-104.(rad dostupan na hrcak.srce.hr portalu: <https://hrcak.srce.hr/file/158375> , 6.6.2025.)
- Vujnović, Renata, 1989., Fjera Sv. Duje - Sudamja nekad i danas, Etnološka tribina Vol. 19, No. 12 (članak dostupan na portalu hrčak.srce.hr: <https://hrcak.srce.hr/file/119754>, 6.6.2025.)
- Božić-Bužančić, Danica, 1983., SUDAMJA (SAJAM Sv. DUJE) U SPLITU KROZ STOLJEĆA, Kulturna baština Vol. , No. 14 (rad dostupan na portalu hrčak.srce.hr: <https://hrcak.srce.hr/file/240616> , 6.6.2025.)
- <https://www.matica.hr/vijenac/683/stoljetni-odjeci-splitske-sudamje-30374/> (28.5.2025.)
- <https://www.centarslavaraskaj.hr/wp-content/uploads/2019/05/SUDAMJA.jpg>(29.5.2025.)
- <https://rjecnik.hr/mreznik/klepetati/> (31. svibnja 2025.)
- <https://www.umas.unist.hr/Akademija/Novosti/Detalj/dizajnerska-pocetnica-sudamija> (6.6.2025.)
- Tradicionalne drvene igračke Hrvatskog Zagorja | Croatia.hr: <https://croatia.hr/hr-hr/unesco/umijece-izrade-drvenih-tradicijskih-djecjih-igracaka-s-podrucja-hrvatskog-zagorja> (7.6.2025.)
- <https://etnografski-muzej-split.hr/edukacija/detalj/tradicijske-igracke> (2.6.2025.)
- Intervju o izradi (Marija Bistrica): <https://heritagecroatia.com/riznica/raste-popularnost-tradicijskih-djecjih-drvenih-igracaka-a-konkurencije-je-sve-manje> (2.6.2025)
- Razliciti nazivi klepetuše: <https://proleksis.lzmk.hr/16493/> (2.6.2025.)
- Hrvatski jezični portal : klepetusa <https://hip.znanje.hr/index.php?show=search> (6.6.2025.)
- <https://www.dalmacijadanas.hr/drvene-igracke-iz-dalmatinske-zagore-kulturno-dobro-koje-izumire/> (posjet 2.6.2025.)
- Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske - UMIJEĆE IZRADE DRVENIH TRADICIJSKIH DJEČJIH IGRAČAKA S PODRUČJA HRVATSKOG ZAGORJA: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/umijece-izrade-drvenih-tradicijskih-djecjih-igracaka-s-podrucja-hrvatskog-zagorja/16464> (6.6.2025.)
- Igračke koje nećemo zaboraviti: Pričaju priču, mirišu na Zagorje i vraćaju u djetinjstvo: [Igračke koje nećemo zaboraviti: Pričaju priču, mirišu na Zagorje i vraćaju u djetinjstvo](#) (6.6.2025.)

9. ŽIVOTOPISI

Učenica:

Zovem se Marija Srdanović. Učenica sam 8.b razreda OŠ Lučac. Živim u Splitu sa starijom sestrom i roditeljima. Odlična sam učenica kontinuirano od prvog razreda te sam za svoje uspjehe nagrađivana tijekom osnovnoškolskog obrazovanja.

Članica sam UZ Lučac od 6.og razreda te sam aktivno sudjelovala kako u osmišljavanju ideja za proizvode tako i u prezentiranju i prodaji istih na smotrama UZ-a.

Posebno bih izdvojila naš proizvod *Taktilni memory* koji sam zajedno sa svojim zadrugarima dodatno osmišljavala i dorađivala.

U slobodno vrijeme imam jako puno interesa, a izdvojila bih košarku koju redovito treniram i postižem izvrsne rezultate.

Mentor:

Zovem se Nataša Stipica Kilić. Profesorica sam Likovne kulture, učitelj mentor u OŠ Lučac. Osim redovne nastave aktivno sudjelujem u raznim projektima škole (Erasmus, Volonterski klub, Projekt Steam u suradnji sa *Institutom za društvena istraživanja Ivo Pilar* u Zagrebu).

Zanimaju me novi i suvremeni načini poučavanja u nastavi, a posebno metode *Igre i Igrifikacije* u nastavi Likovne kulture koje istražujem te u kontekstu toga surađujem sa splitskim timom s Umjetničke akademije (Umas). Također sam mentorica studentima Umas-a.

Voditeljica sam UZ Lučac.

U radu s učenicima istražujem drugačije razine likovnosti te bih posebno istaknula proizvod *Taktilni memory* koji ima za cilj razvijanje empatije za drugačije i različite. Proizvod smo predstavili na smotri UZ Splitsko dalmatinske županije i dobili izvrsne komentare. Također smo napravili suradnju s Udrugom slijepih na zadovoljstvo njihovih štićenika.

Godine 2019. uvrštena sam u najboljih 510 učitelja nagrađenih za svoj rad.

10. PRILOZI

Prilog 1. Anketa klepetuša:

<https://forms.office.com/e/1eLASsny46>

Prilog 2. Rezultati ankete:

<https://forms.office.com/Pages/AnalysisPage.aspx?AnalyzerToken=YLyI71Cyll18HH9obngGvMcEv4QgW2RI&id=FvJamzTGgEurAgyaPQKQkZqAC3-QptVLmc9Bg7TbEP1UODdORIFaNIITRTIySIZaWk42VTRHNVU5Ty4u>

ZAHVALE

Zahvaljujemo svima koji su nam pomogli pri istraživanju i izradi naših suvenira s motivom klepetuše:

Učenicima i svi djelatnicima OŠ Lučac u Splitu koji su sudjelovali u anketama te davali savjete i prijedloge i koji su pomogli u izradi suvenira; roditeljima naših učenika također hvala na donacijama i strpljenju pri ispunjavanju ankete; djelatnicima Etnografskog muzeja koji su nam ustupili svoje vrijeme i dali nam odgovore na sva naša pitanja vezana uz istraživanje te nam također pomogli i s literaturom; gradskoj knjižnici Marka Marulića i djelatnicima iste hvala na opsežnim i detaljnim informacijama vezanim uz našu temu te neograničenom pristupu radova u njihovom katalogu; djelatnicima Turističke zajednice grada Splita na brzim odgovorima i dostupnosti u svrhu poboljšanja našeg istraživanja; Udrugama (Udruga gluhih i nagluhih grada Splita; Županijska Udruga slijepih Split) koji su podržali naši istraživanje; te hvala svima onima koji su pozdravili našu ideju i tako nas ohrabрили da je provedemo i u djelo.

Veliko hvala kustosici pedagoginji Tanji Ban i višoj knjižničarki Ivi Meštrović Etnografskog muzeja u Splitu na vremenu koje su nam izdvojile te na literaturi i svim savjetima i informacijama koje smo dobili.

Posebno se također zahvaljujemo dr.sc.Iris Biškupić Bašić koja nam je kao autorica knjige koju smo koristili , bila dostupna u neposrednoj komunikaciji preko mailova te svojim pravovremenim odgovorima dala vrijedne savjete i podršku.

Hvala!

Vaše autorice